

Sander van Wees

Charles Correa

De rijkdom van

Balkrishna Doshi

traditie in de moderne

Rewathi Kamath

architectuur van India

Raj Rewal

NAI Uitgevers

Nederlands Architectuurinstituut, Rotterdam

ISBN 90-5662-078-9

heen naar Brits voorbeeld, blijkbaar verlaten heeft. Tegenwoordig geldt een naar oude Indiase tradities gebouwd appartement als een soort van statussymbool.

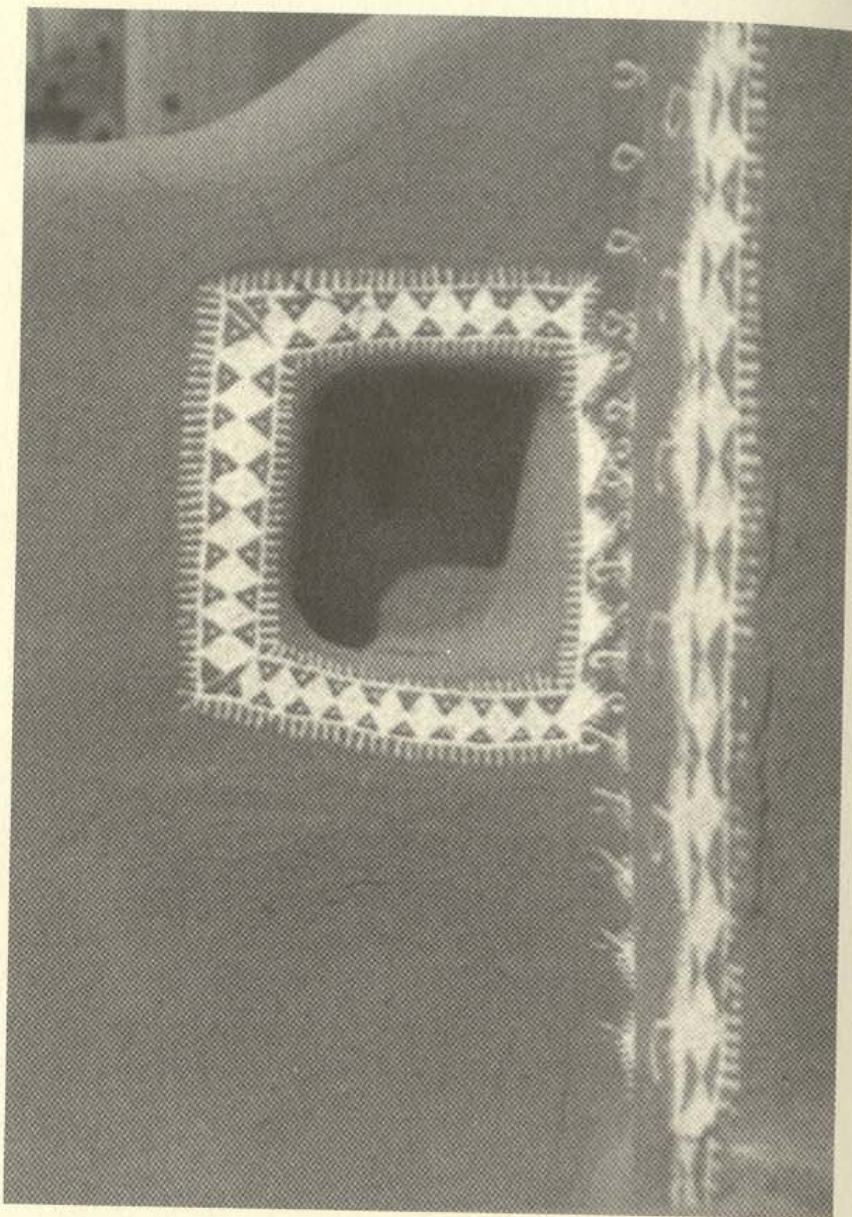
✓ **D**E belangstelling voor tradities wordt in India steeds sterker. Veel architecten van de generaties na Doshi, Rewal en Correa richten zich in toenemende mate op het begrijpen en toepassen van de aloude Indiase principes. Daar zal de invloed van de drie genoemde architecten debet aan zijn, maar vooral ook het feit dat India nu een aantal zeer goede architectuuropleidingen kent, die voor een deel uitgaan van de traditie. De kritiek op het westerse modernisme is groeiende, en mede daardoor stijgt de waardering voor de Indiase traditie.

Rewathi Kamath (1955) is een van de meest uitgesproken architecten van deze groep. Ze kreeg de kans om te studeren in London, maar heeft bewust gekozen voor een opleiding in India, aan de prestigieuze School of Planning and Architecture in New Delhi. Ze heeft grote kritiek op de bouw van steeds technologischer en duurder wordende gebouwen, die in haar ogen niet kunnen bijdragen tot de oplossing van de problemen op het gebied van huisvesting. De huidige wijze van stedenbouw is volgens haar een 'kankergezwel dat zich invreet in de natuurlijke omgeving'. Door gebruik te maken van te milieubelastende bouwmethoden en te dure (want niet inheemse) materialen worden niet de belangen van de bewoners of de natuur, maar

Rewathi Kamath, Amit Farmhouse,
New Delhi.

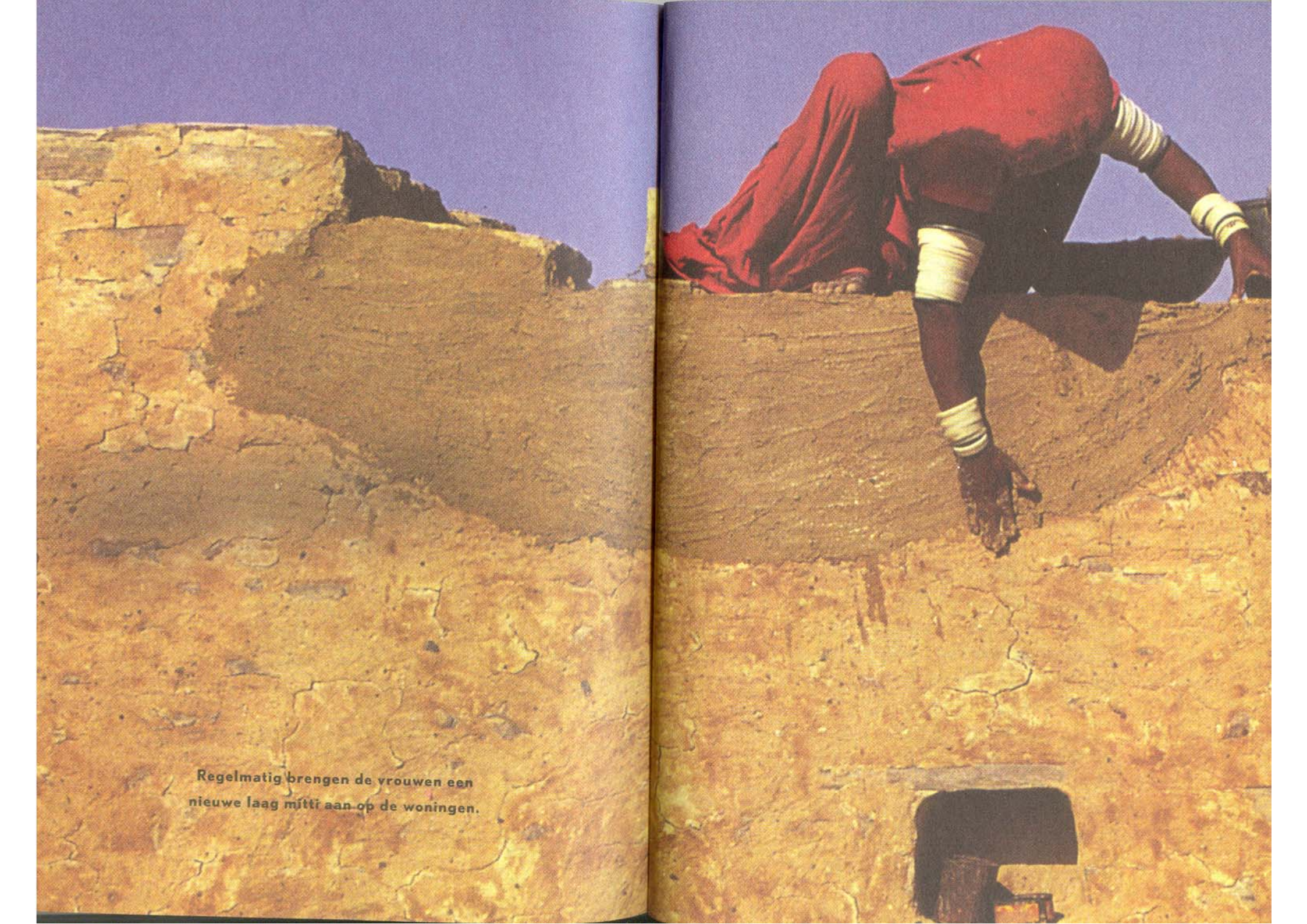

Traditionele muurschildering in Desert Camp, Mandawa.

vooral die van de architect en de ontwikkelaar behartigd. Kamath wil laten zien dat er manieren van bouwen zijn die ecologisch meer verantwoord en voor de bewoners prettiger zijn dan het dure, milieuonvriendelijke bouwen van het modernisme. Nog veel sterker dan de eerder genoemde architecten baseert ze zich daarbij op het traditionele plattelandsleven van de Indiase dorpen.

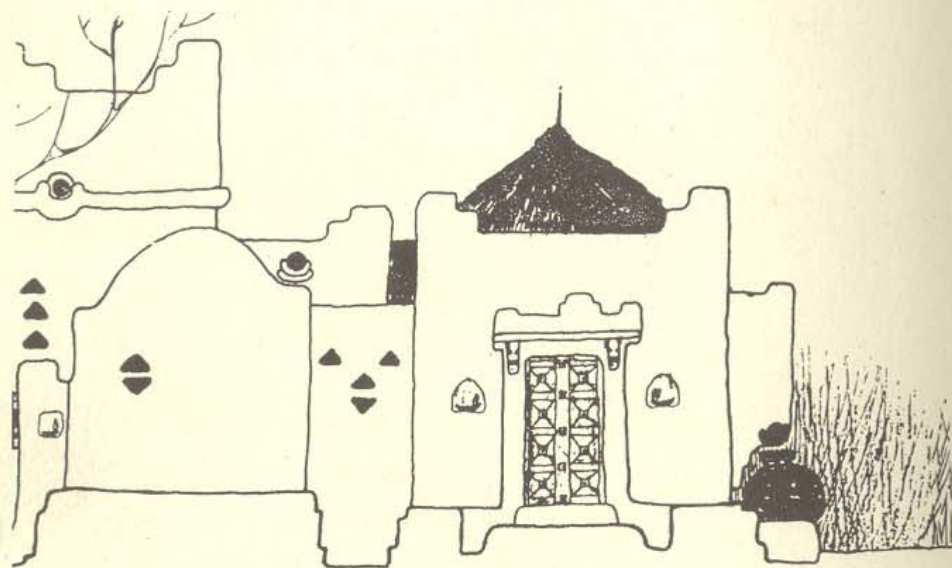
Centraal in Kamaths werk staat het bouwen met lokale materialen en zonder machines. Ze wil bij de bouw niet afhankelijk zijn van industriële processen, die bijvoorbeeld de maat van stenen en panelen voorschrijven. Door gebruik te maken van lokale ambachtslieden als timmerlui, schilders en steenkappers en hen vooral de ruimte te geven voor hun eigen inbreng wil ze een zo natuurlijk mogelijke architectuur bereiken. In het Amit Farmhouse in New Delhi, dat Kamath samen met haar echtgenoot Vasant Kamath ontwikkelde, heeft ze deze visie doorgevoerd. De architecten hebben alleen de plaatsing van muren en vloeren bepaald in dit project. De uitwerking ervan, onder meer de plaatsing en uitvoering van de ramen en deuren, is geheel aan de lokale ambachtslieden overgelaten. Bijkomend voordeel van deze werkwijze is dat de ambachtslui niet werkeloos hoeven te zijn en hun kennis kunnen overleveren aan volgende generaties. Een dergelijke werkwijze kan echter alleen bij kleinschalige projecten goed worden toegepast, grote institutionele projecten maken zo'n benadering onmogelijk.

A woman in a red sari is shown from behind, crouching on the edge of a high, yellowish-brown mud wall. She is applying a layer of mud to the wall with her hands. She has white bands on her wrists and forearms. The wall is made of mud and has a small, dark, arched opening near the bottom. The sky is clear and blue.

Regelmatig brengen de vrouwen een
nieuwe laag mitti aan op de woningen.

Rewathi Kamath, schets voor Desert Camp

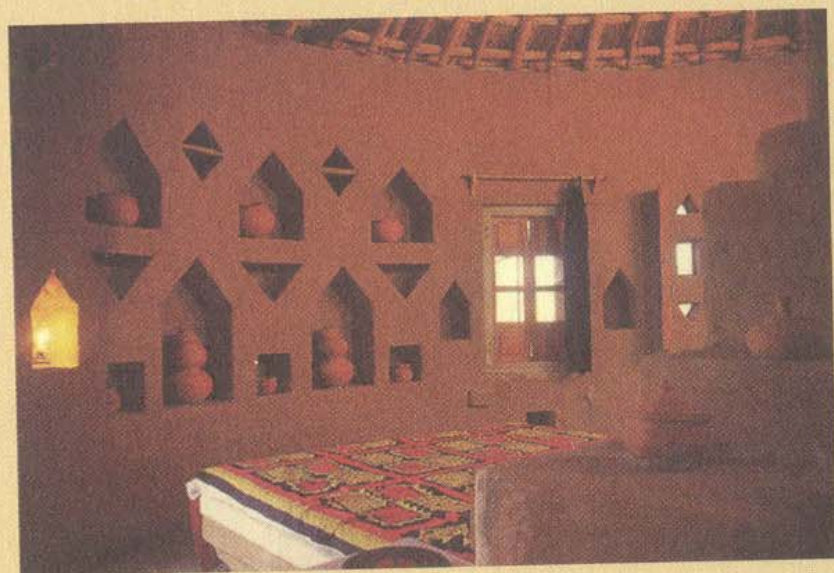
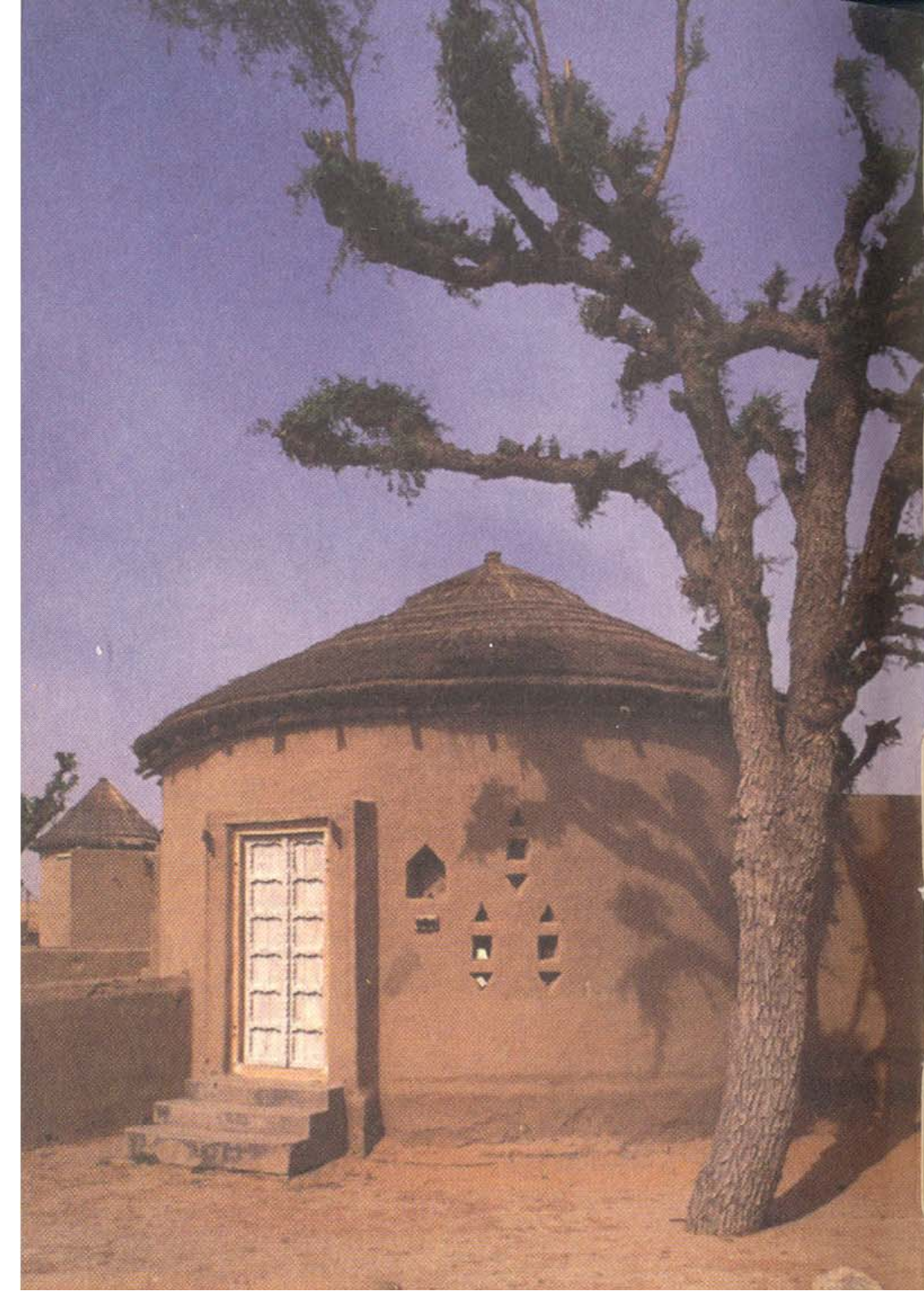
Kamaths betrokkenheid bij de omgeving en bij het welzijn van de gebruiker blijkt onder meer uit haar werkwijze. Bij het ontwerp van het Community Center in Maheshwar, Madhya Pradesh is ze uitgegaan van de lokatie. Maheshwar is een antiek fort, waar sinds een aantal jaren een weverij is gevestigd met een voornamelijk toeristische functie. Het Community Center moest gebouwd worden tegen de bui-

tenmuur van het oude fort, direct naast de hoofdboort, in de nabijheid van een aantal eeuwenoude bomen. De plattegrond van het te bouwen centrum werd ter plekke op de grond getekend, zodat in overleg met de gebruikers goed kon worden ingeschat hoe alle ruimtes ten opzichte van elkaar en van de omgeving konden functioneren. Pas na de goedkeuring ter plekke werd de plattegrond uitgewerkt in Kamaths studio in Delhi.

Eén van de opvallendste eigenschappen van de rurale architectuur in India is het gebruik van ongebakken klei of mitti. Dit produkt, meestal verwerkt in de vorm van bakstenen, maar dan ongebakken, is beter dan elk ander materiaal bestand tegen de weersinvloeden in India: het is koel in de zomer en warm in de winter. Kamath gebruikt het graag, niet alleen vanwege de eigenschappen, maar ook als symbool, om te laten zien hoe het ook kan.

Wellicht het mooiste voorbeeld van Kamaths mitti-architectuur is het Desert Camp in Mandawa. Het Desert Camp is een traditioneel Indiaas dorp, gebouwd om toeristen en belangstellenden op de hoogte te brengen van het leven op het platteland en de bijzondere aspecten daarvan. Kamath bouwde in het dorp een aantal woningen van klei, waarin oude ambachten worden gedemonstreerd en waarin toeristen de nacht kunnen doorbrengen. Elke week worden ze, net als in de traditionele rurale dorpen, opnieuw aangestroken met verse klei en worden wanden en vloer beschilderd met religieuze motieven.

**Rewathi Kamath, Desert Camp toeristendorp, Mandawa.
Een van de traditionele woningen in het dorp.**

De rol van de vrouw in de architectuur is in India een ondergeschikte – al begint dat onder meer door Kamaths werk langzaam te veranderen. Volgens de oude geschriften is architectuur een vak voor mannen, en hebben vrouwen daar geen inbreng in. Volgens Kamath waren het echter wel meestal vrouwen die de mandala's en de bijbehorende tekeningen maakten, waarnaar de architectuur vormgegeven werd. In deze traditionele dorpen geldt vanouds dat de vrouw degene is die het huis ontwerpt en onderhoudt.

Overigens gaat Kamath de grootschaliger en meer commerciële projecten niet uit de weg. Zo zijn er onlangs een aantal door haar ontworpen hotels opgeleverd. Hoewel minder zichtbaar dan in de mitti-projecten staan ook hier haar principes voorop. De hotels zijn gebouwd uit lokale materialen door lokale ambachtslieden.

HOEWEL Kamath de Indiase tradities om andere redenen toepast dan Doshi, Rewal en Correa dat doen, is hun werk sterk aan elkaar verwant. Het lijkt voor alle vier te gelden dat niet het uiterlijk van een gebouw voorop staat, maar het functioneren ervan. Het resultaat is een eclectische architectuur, die sterk in de Indiase traditie geworteld is. Wat na de onafhankelijkheid begon als een van oorsprong westerse architectuur, waarin voorzichtig Indiase elementen werden opgenomen, is nu gegroeid tot puur Indiase bouwkunst, die westerse elementen weet te incorporeren als dat nodig is.

Colofon

Deze publicatie is uitgebracht bij de tentoonstelling en de lezingenreeks van Indiase architecten die door het Nederlands Architectuurinstituut (NAI) te Rotterdam zijn georganiseerd in het kader van de manifestatie 'India 50 jaar onafhankelijk: traditie en vernieuwing'.

Het NAI dankt vier vooraanstaande architecten uit India voor hun ruimhartige medewerking en het beschikbaar stellen van materiaal: Charles Correa, Raj Rewal, Balkrishna Doshi en Rewathi Kamath.

Subash Taneja, architect in Nederland, nam het initiatief voor de deelname van het NAI aan de manifestatie, daarbij ondersteund door Ruud Brouwers, directeur van het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

De activiteiten van het NAI zijn tot stand gekomen met financiële bijdragen van NCDO Duurzame Wereld en het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

Kristin Feireiss, directeur NAI

Projectleider: Lily Hermans

Verder werkten mee: Birgit Lutosch,

Martine van Nieuwenhuyzen, Angeli Poulssen

Grafische vormgeving: Ad van der Kouwe, Manifesta

Druk: De Longte Dordrecht